

Чорнорот Н.С.

*Магістр I курс спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА ПРОЦЕДУРИ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПЕРЕВІРОК

Проаналізовано особливості методики та процедур документальних перевірок в Україні та запропоновано шляхи вдосконалення.

Ключові слова: діяльність підприємства, документальна перевірка, контроль, методичні прийоми.

Методи контролювання є невід'ємним елементом системи контролювання діяльності підприємства. Науковці та практики виділяють чимало методів, як типових так і специфічних. Вибір методу залежить від цілей контролю, суб'єктів-контролерів і, що найважливіше, об'єкту системи контролювання діяльності підприємства. Крім того, метод контролювання повинен відповідати особливостям сфери діяльності підприємства. Адже, усі методи не можуть бути однаково ефективними в усіх сферах діяльності підприємства.

Більшість прийомів та процедур проведення контролю пов'язані з аналізом документів, тобто з документальними методичними прийомами.

До документальних методів контролю належать інформаційне моделювання, дослідження документів, камеральні перевірки, нормативно-правове регулювання.

Дослідження документів — прийоми документального контролю достовірності, доцільності, ефективності господарських операцій, відповідності їх законодавчим та нормативно-правовим актам, що регулюють процес розширеного суспільного виробництва.

Камеральні перевірки — прийом документального контролю проектно-кошторисної документації з капітальних вкладень, а також документів на виконання будівельно-монтажних робіт, які подають установі банку, що здійснює контроль за фінансуванням капітальних вкладень із державного бюджету.

Нормативно-правове регулювання — система прийомів, що використовуються у аудиті для виявлення порушень нормативних і правових актів у процесі господарських і фінансових операцій.

Для підвищення ефективності проведення контролю, його оперативності та результативності пропонується більш щільно розглянути наявні документальні методи перевірки, розширивши та більш деталізуючи їх. Так, метод дослідження документів можливо розглядати більш детально, тобто як формальну перевірку документів, арифметичну перевірку, взаємний контроль документів, зустрічну та хронологічну перевірку. Усі ці методи мають свої переваги і недоліки у застосуванні залежно від обставин, у яких їх застосовано, предмета контролю, умов його проведення та від наявних документів.

Формальна перевірка документів є різновидом перевірки окремого документа, під час якої визначається повнота і правильність заповнення реквізитів, які характеризують кількісну та якісну сторони господарської операції. Крім того, перевіряється наявність незастережних виправлень, корегувань та дописувань тексту, достовірність підписів відповідних посадових та матеріально-відповідальних осіб. До перевірки окремого документа також належить і арифметична перевірка даних документів. Під час неї встановлюється правильність підсумкових показників як по горизонталі, так і по вертикалі. Перевага такої перевірки у тому, що вона дає можливість виявити зловживання, приховані неправильними арифметичними діями. Отже, застосування методу дослідження окремого документа дає можливість перевіряючому виявити підроблені документи, які є ознакою таких злочинів, як розкрадання майна підприємства і службова підробка.

До методів дослідження кількох документів належать зустрічна перевірка документів і метод взаємного контролю. Метод взаємного контролю полягає в зіставленні облікових даних, що містяться у різних взаємопов'язаних документах, в яких прямо або опосередковано відображається господарська операція. Використовуючи цей метод на практиці, необхідно мати на увазі, що він допомагає не тільки виявити ознаки порушень і зловживань, а й підтвердити чи спростувати ознаку порушень. Більш того, за його допомогою можна встановити коло осіб, що брали участь у зловживаннях чи причетні до цього, або, навпаки, спростувати версію про співучасть у протиправних діях окремих працівників.

Метод зустрічної перевірки полягає у зіставленні різних примірників документа з метою встановлення їх тотожності. Ефективність застосування цього методу обмежена ситуаціями, коли всі примірники документа є в наявності на підприємстві, але у змісті даних цих примірників встановлені певні протиріччя або коли на одному підприємстві чи організації примірники документа збережені, а в іншому, пов'язаному з ним підприємстві, відсутні з яких-небудь причин. Отже, зустрічна перевірка може бути використана лише при визначенні достовірності тих господарських операцій, які оформлені документами, що складаються в кількох примірниках.

Хронологічна перевірка полягає у перевірці документів у такому порядку, в якому їх було згруповано при бухгалтерській обробці і зброшуровано у папки за звітними періодами.

З огляду на специфіку застосування окремих документальних методів контролю, важливо враховувати їх особливості безпосередньо при виборі та застосуванні тих чи інших методичних прийомів. Адже ті методи, які використовуються під час проведення однієї перевірки можуть бути зовсім неприйнятні для іншої.

Таким чином, ефективність проведення контролю залежить не тільки від досвіду та компетентності перевіряючого, а й від методів перевірки, які він застосовував. Документальні методи перевірки відіграють важливу роль на етапі підготовки, проведення та узагальнення результатів перевірки. Саме тому,

чим більш обґрунтована та різноманітна існуюча методологія державного контролю, тим більша ефективність самої перевірки, і, як наслідок, більш достовірний результат контролю.

Тож доцільним є застосування перевіряючим у ході проведення контролю широкого кола документальних методів перевірки, а саме: камеральної перевірки, нормативно-правового регулювання, формальної перевірки, зустрічної перевірки, хронологічної перевірки тощо. Варто зазначити, що застосування документальних методів повинно відбуватись як окремо, так і у комплексі, що дасть змогу більш ґрунтовно та повно сформулювати акт про результати перевірки.

Список використаних джерел:

1. Рева Д.М. Метод податкового контролю як спосіб контрольного впливу / Д.М. Рева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Reva.pdf>.
2. Найденко О.Є. Податковий контроль: навч. посіб. / О.Є. Найденко. – Х.: ХНЕУ, 2012. – С. 37.

N. Chornorot. Methodical approaches and procedures for documentary review.

Summary

The peculiarities of the methodology and procedures of documentary checks in Ukraine are analyzed and ways of improvement are offered.

Key words: *enterprise activity, documentary check, control, methodical methods.*

*Науковий керівник: Дубініна М.В., д-р екон. наук,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*